

Accountantsverslag

Gemeente Laarbeek

Boekjaar 2018

Aan de Gemeenteraad van de
gemeente Laarbeek
Postbus 190
5740 AD Beek en Donk

Breda, juni 2019

Geachte leden van de Raad,

Hierbij bieden wij u ons accountantsverslag aan dat is opgesteld in het kader van de opdracht om de jaarrekening 2018 van de gemeente Laarbeek te controleren. Dit accountantsverslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening van gemeente Laarbeek.

In dit verslag lichten wij toe welke overwegingen plaats hebben gevonden bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de werkzaamheden die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening.

Wij verstrekken bij de jaarrekening over boekjaar 2018 een goedkeurende controleverklaring te verstrekken ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid. Wij hebben het concept accountantsverslag toegelicht en besproken met de auditcommissie en een afvaardiging van de ambtelijke organisatie.

Wij bedanken de medewerkers van de gemeente Laarbeek voor de open en constructieve samenwerking bij het verrichten van onze controlewerkzaamheden en de totstandkoming van onze rapportage.

Tot het verstrekken van nadere toelichting zijn wij graag bereid.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

A large, stylized handwritten signature in blue ink, written over the typed name and title.

drs. B. Smeenk RA
Extern Accountant

Inhouds- opgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2018	4
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	7
Interne beheersing	22
Aandachtspunten raad	25
Bijlagen	28
Bijlage A – SiSa-bijlage	
Bijlage B – Reikwijdte van de controlewerkzaamheden	
Bijlage C – Onafhankelijkheid	
Bijlage D – Geconstateerde controleverschillen	
Bijlage E – Controleaanpak	

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Conclusies jaarrekeningcontrole 2018

Kernpunt	Uitkomst
Goedkeurend oordeel ten aanzien van getrouwheid	Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de gemeente Laarbeek een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva per 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten.
Goedkeurend oordeel ten aanzien van rechtmatigheid	Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.
Geen bevindingen ten aanzien van de WNT-verantwoording	Wij hebben de WNT-verantwoording van de gemeente Laarbeek gecontroleerd met inachtneming van het controleprotocol WNT. Wij kunnen concluderen dat de opgenomen toelichting in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen.
Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2018. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de opgenomen specifieke uitkeringen geen bevindingen geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.
Ongecorrigeerde controleverschillen	In totaal resteren in de jaarrekening 2018 voor een bedrag van € 123.000 aan controleverschillen met betrekking tot de getrouwheid en voor een bedrag van € 312.000 aan controleverschillen met betrekking tot de rechtmatigheid. De resterende controleverschillen hebben geen invloed op de strekking van onze verklaring. Voor een totaaloverzicht van de ongecorrigeerde controleverschillen verwijzen wij naar het hoofdstuk "Belangrijkste bevindingen uit onze controle" en bijlage D van dit verslag.
Geconstateerde onzekerheden	In totaal resteren in de jaarrekening 2018 voor een bedrag van € 250.000 aan onzekerheden. De onzekerheden zien toe op de onzekerheden binnen het sociaal domein. Voor voorgenoemd bedrag heeft GR Peelgemeenten de prestatielevering niet kunnen aantonen, daar deze niet rechtstreeks geleverd wordt aan de gemeente/GR maar aan de zorgcliënt. Voor een totaaloverzicht van de geconstateerde onzekerheden verwijzen wij naar het hoofdstuk "Belangrijkste bevindingen uit onze controle" en bijlage D van dit verslag.

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Conclusies jaarrekeningcontrole 2018

Kernpunt	Uitkomst
Jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met het BBV en bevat geen materiële inconsistenties met de jaarrekening	Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en het jaarverslag in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de gemeente en haar omgeving geen materiële onjuistheden bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Een goedkeurend oordeel bij uw jaarrekening

Een goedkeurende verklaring over getrouwheid en rechtmatigheid

De door ons geconstateerde ongecorrigeerde controleverschillen inzake getrouwheid en rechtmatigheid blijven op dit moment binnen de door u gestelde goedkeuringstoleranties. Daarom geeft onze controleverklaring de volgende oordelen:

Getrouwheid	Goedkeurend
Rechtmatigheid	Goedkeurend

Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de geconstateerde en niet gecorrigeerde controleverschillen. Positieve bedragen hebben een positief effect op het resultaat, een bedrag tussen haakjes heeft een negatief effect op het resultaat. Rechtmatigheidsfouten kunnen niet gesaldeerd worden.

Tabel ongecorrigeerde fouten en onzekerheden getrouwheid (x € 1.000)

Bevinding	Ref.	Fout	Onzeker
Onzekerheden sociaal domein	Pagina 16		250
Effect niet gecorrigeerde controleverschillen voorgaande jaarrekening	Pagina 21	123	
Totaal		123	250
Goedkeuringstolerantie getrouwheid		577	1.730

Tabel ongecorrigeerde fouten en onzekerheden rechtmatigheid (x € 1.000)

Bevinding	Ref.	Fout	Onzeker
Inkooprechtmatigheid	Pagina 17	114	
Begrotingsrechtmatigheid	Pagina 17	198	
Onzekerheden sociaal domein	Pagina 16		250
Totaal		312	250
Goedkeuringstolerantie rechtmatigheid		577	1.730

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het BBV

Het College van Burgemeester en Wethouders heeft, behoudens de resterende controleverschillen zoals benoemd in dit verslag, in de jaarrekening 2018 de voorschriften van het BBV gevolgd. Dit betekent dat geen materiële alternatieve verwerkingswijzen zijn gehanteerd.

Daarnaast zijn naar onze mening de door het College gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Uw gemeente heeft gedurende 2018 geen vrijwillige wijzigingen doorgevoerd in de keuze of de toepassing van belangrijke verslaggevingsgrondslagen. De wijzigingen van verslaggevingsgrondslagen die het BBV met ingang van 2018 voorschrijft zijn door de gemeente opgevolgd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de Gemeentewet is opgesteld en verenigbaar is met de jaarrekening. Verder hebben wij vastgesteld dat de verplichte paragrafen zijn toegevoegd.

Gemaakte schattingen in de jaarrekening

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het College belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het College heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening gecontroleerd. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende toelichting. Voor wat betreft de belangrijkste schattingen die ook in het voorgaande jaar relevant waren, is onze conclusie dat deze gebaseerd zijn op consistente uitgangspunten en veronderstellingen.

Gemaakte schatting	2018	2017
Waardering van uw grondexploitatie <u>Toelichting:</u> <i>Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitatie een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw grondexploitatie. Voor een uiteenzetting hiervan verwijzen wij naar paragraaf "waardering van de grondexploitatie" van dit accountantsverslag</i>	●	●
Waardering van uw materiële vaste activa <u>Toelichting:</u> <i>Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de materiële vaste activa een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw materiële vaste activa.</i>	●	●

Gemaakte schatting	2018	2017
Waardering van uw financiële vaste activa <u>Toelichting:</u> <i>Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de financiële vaste activa een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw financiële vaste activa.</i>	●	●
Overlopende activa en passiva <u>Toelichting:</u> <i>De gemaakte schattingen met betrekking tot de overlopende activa en passiva zijn evenwichtig. Wij hebben, behoudens de onzekerheid ten aanzien van het sociaal domein, geen materiële controleverschillen geconstateerd met betrekking tot deze posten.</i>	●	●
Nauwkeurigheid en volledigheid van de voorzieningen <u>Toelichting:</u> <i>Wij kunnen ons vinden in de gemaakte schattingen ten aanzien van de nauwkeurigheid en de waardering van de voorzieningen. Wij hebben een controleverschil geconstateerd met betrekking tot deze post, deze is verwerkt in de jaarrekening.</i>	●	●

Legenda status:

● = evenwichtig ● = optimistisch ● = voorzichtig ● = controleverschil

De financiële positie van uw gemeente

Resultaat nader besproken

Het gerealiseerd resultaat over het jaar 2018 bedraagt € 0,5 miljoen nadelig ten opzichte van het een begroot sluitend resultaat van € 0. Hieronder hebben wij de verschillen tussen de gewijzigde begroting en realisatie weergegeven.

Tabel resultaat 2018 ten opzichte van de gewijzigde begroting (x € 1.000)

	Gewijzigde Begroting	Jaarrekening	Verschil
Totale lasten	50.495	53.246	(2.751)
Totale baten	49.658	51.449	1.791
Totaal saldo van baten en lasten	(837)	(1.842)	(960)
Mutatie in de reserves	837	1.319	482
Gerealiseerd resultaat	0	(478)	(478)

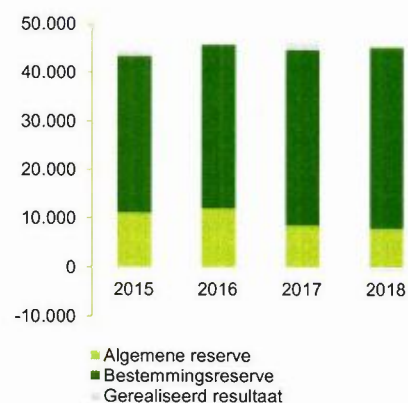
De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting zijn uitgebreid per programma toegelicht in de programmaverantwoording (hoofdstuk 3 van de jaarstukken). De belangrijkste en meest opvallende posten welke leiden tot het nadelige verschil op het gerealiseerd resultaat zijn hiernaast weergegeven. In haar algemeenheid constateren we dat de totale lasten en totale baten op een aantal posten fors afwijken ten opzichte van de begroting. Wij adviseren u dergelijkere afwijkingen tijdiger te signaleren en te vertalen in een begrotingswijziging.

Afwijking (x € 1.000)	Voordelig	Nadelig
Bijdrage ODZOB in verband met hogere afname diensten		454
Hogere opbrengst bouwleges	306	
Nadeel GR Peelgemeenten ten aanzien van jeugdzorg en WMO		1.029
Grondbedrijf hogere tussentijdse winstneming	887	
Nadeel op product afval		553
Voordeel op personeelskosten	257	
Overige	108	
Totaal	1.558	2.036
Totaal verschil gerealiseerd resultaat		478

Het eigen vermogen van uw gemeente neemt af

Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per 31 december 2018 volgens de jaarrekening € 44,9 miljoen en heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

Grafiek ontwikkeling eigen vermogen (x € 1.000)

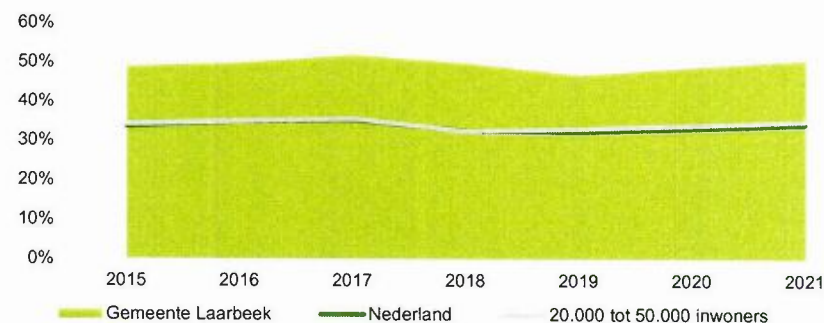

Van de totale reserves ter hoogte van € 45,4 miljoen is € 8,0 miljoen opgenomen als algemene reserve. Het saldo van deze reserve is ten opzichte van voorgaand jaar gedaald met € 0,6 miljoen. Per saldo is gedurende 2018 € 1,3 miljoen onttrokken aan de reserves. Deze onttrekking (ten gunste van het resultaat) vormt samen met het totaal saldo van baten en lasten (€ 1,8 miljoen nadelig) het gerealiseerde resultaat van € 0,5 miljoen nadelig.

De solvabiliteit van uw gemeente neemt toe

De solvabiliteit van uw gemeente geeft een beeld van de mate waarin uw gemeente op lange termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. Hieronder hebben wij de ontwikkeling van uw solvabiliteit gedurende de laatste 4 jaar en de komende jaren (op basis van de meerjarenbegroting) weergegeven.

Grafiek ontwikkeling solvabiliteit

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten hanteert een signaalwaarde van 20% als minimum norm (bron: VNG, Handleiding houdbaarheidstest gemeentefinanciën). Uw gemeente voldoet per 31 december 2018 aan die norm. Daarnaast ligt de solvabiliteitsratio boven het landelijke gemiddelde van Nederland en gemeenten van vergelijkbare omvang.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In het jaarverslag is onder andere de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2018 is gevoerd.

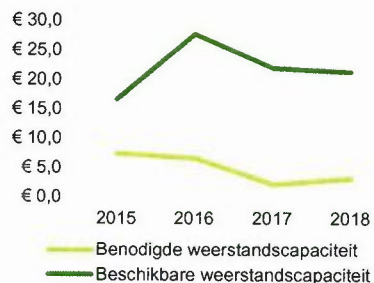
De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt, € 21,2 miljoen (2017: € 21,9 miljoen). Er is dus sprake van een beperkte afname van 3% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2018 ten opzichte van 2017.

Uw gemeente heeft op basis van een risico-inventarisatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 3,2 miljoen (2017: € 2,2 miljoen). De grootste door uw gemeente geïdentificeerde risico zijn:

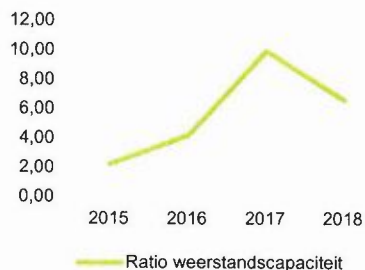
- Risico's op overschrijdingen vanuit open einde regelingen (WMO, Jeugd);
- Risico ten aanzien grondexploitaties.

Ten opzichte van voorgaand jaar is sprake van een toename van de gekwantificeerde risico's met € 1,0 miljoen.

Grafiek weerstandscapaciteit (in miljoen)

Grafiek ratio weerstandscapaciteit

Ontwikkeling weerstandsratio

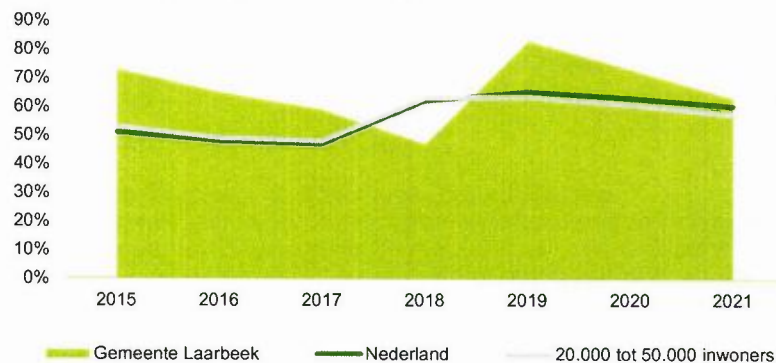
De afname van de beschikbare weerstandscapaciteit en de toename van de benodigde weerstandscapaciteit leiden ertoe dat per saldo de ratio van het weerstandsvermogen per 31 december 2018 gedaald is naar 6,6 (2017: 9,9). Deze mutatie is met name gelegen in het feit dat de risico's binnen het sociaal domein (feit dat de gemeente te maken heeft met opneemregelingen) zijn toegenomen. Daarnaast merken we op dat er een gedetailleerde schatting van de risico's binnen de grondexploitatie is gemaakt. Per saldo kent de gemeente Laarbeek nog steeds volgens de gangbare maatstaven een uitstekend weerstandsratio.

De schuldpositie van uw gemeente

De schuldpositie van uw gemeente geeft een beeld van de mate waarin uw gemeente afhankelijk is van externe middelen bij het realiseren van haar doelstellingen. Ook geeft het inzicht in welk deel van de inkomsten van de gemeente gebruikt moet worden om de rente en aflossing van de schulden te kunnen betalen. De gecorrigeerde netto schuldquote is aangepast voor leningen die gemeenten 'doorlenen' aan derden (zoals woningbouwverenigingen).

Hieronder hebben wij de ontwikkeling van uw schuldpositie gedurende de afgelopen vier jaar weergegeven. Daarnaast hebben wij op basis van uw meerjarenbegroting een doorkijk gegeven naar de ontwikkeling van uw schuldpositie voor de periode tot en met 2021.

Grafiek ontwikkeling gecorrigeerde netto schuldpositie

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen (bron: VNG, Handleiding houdbaarheidstest gemeentefinanciën). Uw gemeente voldoet ultimo 2018 aan die norm.

Financiering

In 2018 heeft uw gemeente een nieuwe langlopende lening afgesloten ter hoogte van € 6,0 miljoen ter herfinanciering van de reguliere aflossingen en uw investeringsbehoefte. Uw totale leningenportefeuille neemt met € 1,6 miljoen toe.

Ten aanzien van de naleving van de renterisiconorm, het kasgeldlimiet en de naleving schatkistbankieren merken wij op dat de gemeente Laarbeek zich aan de wettelijke normen heeft gehouden, zoals ook toereikend is toegelicht in de paragraaf financiering.

Waardering van de grondexploitaties

Algemeen

De waardering van de grondexploitaties is een significant risico in onze controleaanpak, vanwege de mate van schattingsonzekerheid. Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Wij achten de waardering aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk. Hieronder hebben wij de ontwikkeling van uw grondexploitatie gedurende de afgelopen vier jaar weergegeven.

Grafiek ontwikkeling grondexploitaties (x € 1.000)

Ten opzichte van 31 december 2017 is de netto boekwaarde van de post grondexploitatie afgenomen met € 4,3 miljoen. De afname van de boekwaarde per 31 december 2018 is als volgt samen te vatten:

(x € 1.000)	2018
Boekwaarde per 1 januari	28.030
Investerings	2.709
Grondverkoop	(7.139)
Tussentijdse winstneming	887
Vrijval verliesvoorziening	232
Boekwaarde per 31 december	24.719

Gehanteerde parameters

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van de gemaakte schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin schattingen zijn opgenomen. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de door gemeente Laarbeek gehanteerde uitgangspunten en parameters getoetst. De belangrijkste uitkomsten hiervan kunnen als volgt worden samengevat:

Parameter	2018	2017
Kostenstijging	●	●
Opbrengstenstijging	●	●
Rekenrente	●	●
Disconteringsvoet	●	●
Programmering	●	●
Verkoopprijzen	●	●
10-jaarstermijn	n.v.t.	n.v.t.

Legenda status:

- = evenwichtig
- = optimistisch
- = voorzichtig
- = controleverschil

Algemeen:

In haar algemeenheid constateren we dat de gemeente een toereikende interne analyse op haar grondexploitaties heeft uitgevoerd. Hierbij is, zoals door ons in onze managementletter verzocht, de haalbaarheid en behoefte van diverse terreinen en het project de Bemmer IV toereikend onderbouwd. Wel adviseren we u om vanuit financiën/control meer grip op de grondexploitaties te krijgen, we constateren dat u op dit moment kwetsbaar bent vanwege de kennis bij een beperkt aantal functionarissen. Vanuit de controle zijn enkele correcties doorgevoerd, die met name toe zien op de boekhoudkundige verwerking samenhangend met een juiste interpretatie van de verslaggevingsregels.

Waardering van de grondexploitaties

Kostenstijging

De gehanteerde parameter voor de kostenstijging is 2% (2017: 2%) en ligt in lijn met de landelijke prijsindexcijfers. Op basis van de momenteel beschikbare informatie achten wij deze parameter evenwichtig. Gezien de prijsontwikkelingen in de markt is het van belang de ontwikkelingen hierin goed te monitoren.

Opbrengstenstijging

Het College rekent met een opbrengstenstijging van 3% voor het komende jaar en 2% voor de jaren erna (2017: 2%). Op basis van de momenteel beschikbare informatie achten wij deze parameter evenwichtig. Gezien de prijsontwikkelingen in de markt is het van belang de ontwikkelingen hierin goed te monitoren.

Rekenrente

Het College rekent binnen de huidige grondexploitaties met een toekomstige rekenrente van 0,9% (2017: 1,1%). De rekenrente ligt in lijn met de huidige leningenportefeuille van gemeente Laarbeek. Deze grondslag is in overeenstemming met de notitie grondexploitatie en de bepaling in de notitie rente van de commissie BBV. Wij achten deze parameter evenwichtig.

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is door de commissie BBV voor alle gemeenten gelijkgesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor inflatie binnen de Eurozone (2%). De gemeente Laarbeek kent enkel een verliesvoorziening voor het project LOG Mariahout, welke gebaseerd is op een scenario van het niet doorgaan van het project.

Verkooprijzen

De verkoopprijzen voor zowel woningen als bedrijven zijn niet significant gewijzigd en zijn gebaseerd op interne en externe onderzoeken. Gedurende 2018 hebben voor zowel woningen als bedrijven verkopen plaatsgevonden waarbij de door de Raad vastgestelde grondprijs is gerealiseerd.

Programmering

De programmering van de grondexploitaties wordt actief gemonitord door de gemeente Laarbeek en is afdoende onderbouwd aan de hand van regionale afspraken en behoefteonderzoeken. We constateren op basis van onze werkzaamheden ten aanzien van de schattingen dat met name de realisatie van de jaarschijf 2018 van het project Bemmer IV fors afwijkt. Dit heeft tot een verhoogde aandacht voor de onderbouwing van de programmering op korte en langere termijn voor dit project geleid. We constateren met de organisatie dat de verwachte realisatie 2019 betrouwbaarder is onderbouwd en dat de behoefte aantrekt. Wel adviseren we u, gezien het risicoprofiel, de voortgang van dit project nauw te monitoren.

Bevindingen grondexploitaties

We constateerden ten aanzien van de grondexploitatieberekeningen dat niet in alle gevallen de berekening van de tussentijdse winstneming op de juiste wijze was uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in een hogere tussentijdse winstneming ter hoogte van € 693.000. Dit heeft betrekking op de projecten Beekse Akkers (aanvullende winstneming ter hoogte van € 382.000), Laarsche Velden (€ 201.000), D'n Hoge Suute (€ 110.000). In aanvulling op de bovenstaande projecten constateren we dat de gemeente Laarbeek voor het project Bemmer IV volgens de boekhoudregels een tussentijdse winst zou moeten verantwoorden ter hoogte van € 307.000. De boekhoudregels staan toe dat binnen de winstneming er een risicoafslag gehanteerd mag worden, deze risicoafslag dient echter wel controleerbaar onderbouwd te zijn. Gezien de nog te realiseren opbrengsten ter hoogte van € 26,3 miljoen is deze risicoafslag op dit moment evident, daar we spreken over een marge van 1% van de te realiseren opbrengsten. Echter we adviseren u te komen tot een meer objectievere onderbouwing van de te hanteren risico-afslag.

Tot slot constateerden we dat de verliesvoorziening voor het project LOG Mariahout niet geactualiseerd was, deze is naar aanleiding van onze bevindingen geactualiseerd, waarbij voor het reële scenario dat het project geen doorgang heeft een voorziening ter hoogte van € 99.000 getroffen. De bestaande voorziening is hierdoor met € 233.000 verlaagd.

Bovenstaande correcties zijn juist in de jaarrekening verwerkt.

Sociaal domein

Algemeen

De gemeente Laarbeek heeft de uitvoering van diverse regelingen uit het sociaal domein (Participatiewet, Jeugdwet en Wet Maatschappelijke Ondersteuning) middels een dienstverleningsovereenkomst uitbesteed binnen de Peelregio, respectievelijk GR Senzer en GR Peelgemeenten voeren deze taken uit. Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de belangrijkste onderdelen en door wie deze werkzaamheden uitgevoerd worden:

Onderdeel	Uitvoerder	Bepaling last boekjaar
Uitkeringen (Participatiewet)	Senzer	Vaste bijdrage op basis van de begroting
Werkdeel (WSW)	Senzer	Vaste bijdrage op basis van de begroting
Jeugdwet	GR Peelgemeenten	Afrekening op basis van werkelijke lasten
WMO (nieuw)	GR Peelgemeenten	Afrekening op basis van werkelijke lasten
PGB's	Sociale verzekeringsbank	Afrekening op basis van werkelijke lasten

In de jaarrekening zijn diverse posten en geldstromen inzake het sociale domein verantwoord. In het kader van onze controle maken we gebruik van de werkzaamheden van de accountants van respectievelijk Senzer en GR Peelgemeenten.

Onzekerheden jeugd en WMO

Op basis van het collegiaal overleg met de accountant van de GR Peelgemeenten constateren we dat er een aantal onzekerheden ten aanzien van de Jeugdzorg en de WMO zijn geconstateerd. Deze onzekerheden zien met name toe op het feit dat GR Peelgemeenten niet voor alle lasten de prestatielevering afdoende kan vaststellen. De complicerende factor hierbij is dat de prestatie vanuit de zorgaanbieder aan de cliënt wordt geleverd en niet rechtstreeks aan de gemeente/GR. Om zekerheid ten aanzien van de prestatielevering te krijgen maakt de GR Peelgemeenten gebruik van de controleverklaring die de zorgaanbieders hieromtrent aanleveren. Echter kleinere zorgaanbieders leveren een dergelijke verklaring vanwege de administratieve last niet aan. Voor een deel heeft GR Peelgemeenten op een andere wijze de prestatielevering kunnen aantonen, voor een beperkt deel ter hoogte van € 250.000 niet. Dit bedrag merken we in lijn met voorgaande jaren als onzeker aan.

Eigen bijdrage WMO

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, zorg in natura of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is.

Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen. De gemeente Laarbeek heeft deze onzekerheid in de jaarrekening 2018 toegelicht.

Rechtmatigheid

Europese aanbestedingsrichtlijnen

In het kader van de rechtmatigheid van de jaarrekening 2018 is een controle uitgevoerd op de naleving van de (Europese) aanbestedingsrichtlijnen. Uit onze controle op de rechtmatigheid van de inkoop blijkt dat voor één gemeentelijk inkooptraject met een inkoopwaarde van in totaal € 114.000 niet de juiste procedure is gevolgd. Op basis van onze controle komt naar voren dat deze inkoop Europees aanbesteed hadden moeten worden. Wij hebben dit bedrag als rechtmatigheidsfout aangemerkt.

Begrotingsrechtmatigheid

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2018, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de Gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de Gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de Gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de Raad. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 van de Commissie BBV.

In de kadernota is opgenomen dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma.

In de toelichting op de staat van baten en lasten is door het College een analyse van de overschrijdingen opgenomen. De overschrijdingen zijn toereikend toegelicht en passen binnen het bestaande beleid of worden gecompenseerd door hogere baten binnen het programma. Het College stelt uw Gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2018. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting. Daarvan had € 198.000 betrekking op budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij wij vaststellen dat die ten onrechte niet tijdig zijn geautoriseerd. De kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV geeft hierbij het voorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de Raad.

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking
Programma 1 Veiligheid (totaal € 21.000)	De overschrijding wordt veroorzaakt doordat er meer kosten zijn gemaakt voor inzet in de regio en extra inhuur. Deze kosten hangen samen met dit programma en konden iet eerder worden voorzien. Onrechtmatig maar telt niet mee in het oordeel.

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking
Programma 2 Woonklimaat en leefklimaat (totaal € 945.000)	De overschrijding is divers en wordt deels gecompenseerd door hogere baten/onttrekkingen reserves. Dit deel is daarmee onrechtmatig maar telt niet mee in het oordeel. Tevens zijn er meer kosten gemaakt aangaande de bijdrage ODZOB, deze kosten worden ook deels gecompenseerd door samenhangende baten (omgevingsvergunningen). Per saldo resteert een overschrijding aangaande de ODZOB ter hoogte van € 148.000. Deze kosten hangen samen met dit programma en konden eerder worden voorzien. Deze zijn namelijk verwerkt in de begroting 2019, maar daarbij is verzuimd de begroting 2018 aan te passen. Dit deel is dan ook onrechtmatig en telt mee in het oordeel.
Programma 3 Welzijn en onderwijs (totaal € 837.000)	De overschrijding wordt veroorzaakt doordat er meer kosten zijn gemaakt aangaande de uitvoeringskosten en open einde regelingen GR Peelgemeenten. Deze kosten hangen samen met dit programma en konden niet eerder worden voorzien. Onrechtmatig maar telt niet mee in het oordeel.
Programma 5 Economie en werkgelegenheid (totaal € 1.783.000)	De overschrijding heeft geheel betrekking op de gemeentelijke grondexploitaties en wordt gecompenseerd door samenhangende baten. Onrechtmatig maar telt niet mee in het oordeel.
Programma 6 Directe dienstverlening (totaal € 114.000)	De overschrijding heeft betrekking op de vorming van de voorziening Atterro en was pas bij de afsluiting van de jaarrekening bekend. Onrechtmatig maar telt niet mee in het oordeel.

Programma 7 Relatie tussen burger en bestuur (totaal € 102.000)	De overschrijding wordt veroorzaakt doordat er meer kosten zijn gemaakt a.g.v. hogere raadsvergoedingen, hogere kosten in verband met Collegewisseling en de verkiezingen. De hogere raadsvergoedingen worden gecompenseerd door hogere baten vanuit de algemene uitkering welke op een ander programma zijn verantwoord. De resterende overschrijding (€ 50.000) hangt samen met dit programma en konden eerder worden voorzien en hadden daarmee in een begrotingswijziging vertaald moeten worden. Onrechtmatig en telt mee in het oordeel.
---	--

Kredieten

Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de Gemeenteraad geautoriseerde kredieten. Wij constateren dat er geen materiële overschrijdingen op investeringsniveau aanwezig zijn ten opzichte van de gevoteerde kredieten.

Mutaties in de reserves

De mutaties in de reserves zoals opgenomen in de jaarrekening kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Gewijzigde begroting	Jaarrekening	Vershil
Dotaties	4.108.000	4.370.000	(262.000)
Onttrekkingen	4.945.000	5.690.000	745.000
Saldo mutaties in de reserves	837.000	1.320.000	483.000

Aan de afwijkingen liggen raadsbesluiten ten grondslag inzake de gehanteerde systematiek. De rechtmatigheid is door ons vastgesteld. De afwijkingen zijn met name gelegen in de reserves grondexploitaties en sociaal domein waar sprake is van een gesloten circuit en het resultaat op de reserve wordt afgewikkeld.

Niet financiële beheershandelingen

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van het jaarverslag.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw gemeente heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

SiSa-bijlage en WNT

SiSa-bijlage

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2018. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.

In bijlage A bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

WNT verantwoording

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd.

Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden.

In het kader van de jaarrekening 2018 heeft u een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen uw organisatie. Tevens heeft u vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft u opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.

De naleving van de anticumulatiebepaling maakt geen onderdeel meer uit van de controle van de accountant. De WNT-toezichthouders kunnen hier wel zelfstandig onderzoek naar doen en zo nodig handhavend optreden.

Overige bevindingen

Risico Attero

Zoals in voorgaande jaren ook in de risicoparagraaf opgenomen speelt er een juridisch geschil met Attero. In 2018 is er echter een voor de gemeente een nadelige uitspraak geweest, waardoor de Brabantse gemeenten waarschijnlijk tot betaling moeten overgaan. Ondanks het feit dat de zaak nog onder de rechter is, is gezien de eerdere uitspraken de kans groot dat het oordeel nadelig voor de gemeente uit pakt. De boekhoudregels stellen dat voor voorzienbare risico's die betrouwbaar in te schatten zijn er een risicovoorziening dient te worden gevormd. De gemeente heeft, naar aanleiding van onze controlebevinding, op basis van het voorlopige uitgangspunt dat de kosten naar rato van inwoner worden verdeeld een voorziening ter hoogte van € 135.000 getroffen. Als uiteindelijk blijkt dat er een andere verdeelsleutel binnen MRE-samenwerking wordt afgesproken kan dit effect hebben op de hoogte van de kosten. Dit risico is toegelicht in de toelichting op de jaarrekening.

Verantwoording opbrengsten afvalstoffen- en rioolheffing

Met ingang van 2018 verzorgt de BSOB (Belasting Samenwerking Oost-Brabant) de belastingoplegging voor de gemeente Laarbeek. Tussen de gemeente en de BSOB is de afspraak dat er jaarlijks een, door de accountant van de BSOB gecontroleerde, verantwoording volgt aangaande de opbrengsten uit hoofde van de lokale heffingen. We constateren echter dat deze verantwoording enkel toe ziet op de OZB-opbrengsten en dat de BSOB hier geen verantwoording aflegt over de (op te leggen) heffingen afvalstoffen en riool over 2018. We hebben derhalve uitvoerige aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden moeten verrichten ten aanzien van deze opbrengstenstromen om voldoende zekerheid omtrent de juistheid en volledigheid van de opbrengsten te verkrijgen. We adviseren u voor komend jaar hier duidelijke afspraken met de BSOB over te maken.

Doorwerkende fout voorgaand jaar

Vorig jaar is in de controle geconstateerd dat de belastingvorderingen € 123.000 te hoog waren opgenomen. Doordat deze correctie in 2017 niet is verwerkt, maar in 2018, leidt dit in 2018 tot een "te lage" belastingopbrengst. Het feit dat deze correctie in 2017 verantwoord diende te worden moeten we meenemen in onze foutenevaluatie.

Interne beheersing

Interne beheersing

Algemeen

Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2018 van uw gemeente hebben wij de interne beheersmaatregelen, welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van uw gemeente, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht, voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven.

Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole.

Bevindingen interne beheersing

In onze managementletter 2018, uitgebracht aan het College in december 2018, hebben wij onze bevindingen en aanbevelingen van onze tussentijdse controle 2018 opgenomen. In deze managementletter hebben wij aangegeven welke zaken vóór de jaarrekeningcontrole 2018 opgepakt zouden moeten zijn.

We constateren dat de zaken die voor de jaarrekening opgepakt had moeten worden, zijn opgepakt.

Automatisering

Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen. De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Fraude en naleving wet- en regelgeving

Het College is primair verantwoordelijk voor het voorkomen van fraude, het naleven van wet- en regelgeving en voor een cultuur van eerlijkheid en integriteit en dient zowel preventieve als repressieve beheersingsmaatregelen te nemen om de kans op fraude en overtreding van wet- en regelgeving zo veel mogelijk te beperken. De Gemeenteraad is verantwoordelijk voor het toezicht op het College in de uitvoering van deze taken.

Voor het uitoefenen van deze verantwoordelijkheid maakt het College gebruik van diverse beheersingsmaatregelen, zoals interne richtlijnen en gedragscodes, controle technische functiescheiding en periodieke rapportages over financiën.

Ten behoeve van onze jaarrekeningcontrole identificeren wij, in het kader van NV COS 240/250, de risico's met betrekking tot fraude en overtreding van wet- en regelgeving en beoordelen wij de interne beheersings-maatregelen die gericht zijn op het voorkomen en signaleren van (materiële) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Voor zover relevant voor onze controle voeren wij gegevensgerichte controlewerkzaamheden uit. Onze controle is echter niet specifiek gericht op het signaleren van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. In het kader van onze controle hebben wij geen bevindingen te melden met betrekking tot fraude.

Naleving wet- en regelgeving en overige

Wij informeren de Gemeenteraad over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin de Gemeenteraad in staat is haar taken te vervullen.

Corruptie en omkopingsrisico's

Uw gemeente maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie vaker dan bij andere sectoren voorkomt. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang plaatsvinden, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur et cetera). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen.

Corruptie is een wereldwijd probleem waarbij het uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw gemeente te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking "Corruptie, werkzaamheden van de accountant" verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht om eventuele effecten van dit risico ten behoeve van onze controle van de jaarrekening te mitigeren:

- Detailcontrole op de inkopen en aanbestedingen om vast te stellen dat alle inkopen conform de geldende Europese aanbestedingsregels en de Aanbestedingswet 2012 zijn aanbesteed.
- Door middel van een steekproef vaststellen of voor alle inkopen welke in rekening zijn gebracht aan de gemeente ook een prestatie is geleverd door de tegenpartij.
- Door middel van een steekproef vaststellen of bij alle materiële grondaankopen en –verkoop door de gemeente vastgestelde procedures in materiële zin zijn gevolgd.
- Door middel van een steekproef vaststellen of alle verstrekte subsidies in overeenstemming met de geldende interne wet- en regelgeving zijn verstrekt.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn geen bevindingen, anders dan gemeld in dit verslag, voortgekomen.

Raadsaandachtspunten

Interne beheersing

Stichting Vierbinden

Uw vraag: *Welke geldstromen gaan er vanuit de gemeente naar Stichting Vierbinden, zowel de reguliere subsidies als ook die voor bijzondere projecten?*

Op basis van de crediteurenadministratie maken wij op dat de gemeente Laarbeek gedurende 2018 € 969.076 heeft betaald aan Stichting Vierbinden, samenvattend komt dit neer op de volgende geldstromen:

- Reguliere subsidie	€ 906.791
- Aanvullende subsidies	€ 23.029
- Overige (met name betaling voor huur en gebruik van panden)	€ 39.256

Ten aanzien van de reguliere subsidie is in het kader van de jaarrekeningcontrole de rechtmatigheid vastgesteld. De overige stromen zijn individueel niet materieel in het kader van de jaarrekeningcontrole. Wel hebben we in het kader van onze jaarrekeningcontrole gegevensgerichte werkzaamheden ten aanzien van beide geldstromen verricht. Ten aanzien van de reguliere inkoopnota's en de overige subsidiestromen zijn deze betrokken in onze steekproefselectie. Uit deze algemene werkzaamheden ten aanzien van de prestatielevering en subsidievaststelling zijn geen bijzonderheden gebleken.

We begrijpen op basis van een bevestiging van één van de financiële medewerkers van de GR Peelgemeenten dat via deze organisatie er geen aanvullende geldstromen namens de gemeente Laarbeek richting de Stichting Vierbinden gaan. We merken daarbij op dat we dergelijke geldstromen in het kader van de jaarrekeningcontrole van de gemeente Laarbeek niet controleren, dus de juistheid van deze bevestiging niet hebben kunnen vaststellen.

Wijkteams

Uw vraag: *Wat zijn de kosten van de wijkteams die in c.q. ten behoeve van Laarbeek actief zijn?*

De wijkteams zijn samengesteld uit medewerkers van Vierbinden, LEV en GR Peelgemeenten. Daarnaast zijn medewerkers van gemeenten betrokken bij de coördinatie, maar zijn geen onderdeel van de wijkteams. Voor Vierbinden en LEV zijn generieke subsidies beschikbaar gesteld, waarbij er niet specifiek in de subsidiebeschikking en de verantwoording afspraken zijn gemaakt over de inzet van de wijkteams. Wij hebben vastgesteld in het kader van de jaarrekeningcontrole dat de subsidies naar Vierbinden en LEV getrouw en rechtmatig verantwoord zijn.

De programmakosten van de GR Peelgemeenten zijn opgenomen in de jaarrekening op basis van de gecontroleerde jaarverantwoording van de GR Peelgemeenten. Ook hier is geen specifieke opsplitsing van de gemaakte kosten wijkteams opgenomen.

Interne beheersing

Grondbedrijf

Uw vraag: Is voor het Grondbedrijf de Vennootschapsbelastingplicht correct toegepast en is daarbij ook de verplichte winstneming juist berekend?

Vanaf 2016 is de vrijstelling voor de vennootschapsbelasting (hierna: VPB) voor overheidslichamen vervallen. Voor de gemeente Laarbeek betekent dit dat zij mogelijk VPB moet afdragen. Door de gemeente is afgelopen jaren, in samenwerking met een externe fiscalist, geanalyseerd of sprake is van belastbare activiteiten. Vanuit deze analyse is geconcludeerd dat alleen de activiteiten van het grondbedrijf van de gemeente Laarbeek onder de VPB-plicht vallen. Daarbij is over 2016 en 2017 door de gemeente Laarbeek in haar jaarrekening een belastinglast opgenomen. Inmiddels is gedurende 2018 wederom meer duidelijkheid verkregen omtrent de te hanteren uitgangspunten en schattingen. Begin 2019 hebben de eerste gemeenten in Nederland een vaststellingsovereenkomst met de Belastingdienst afgesloten waardoor de standpunten vanuit de fiscus ten aanzien van het grondbedrijf duidelijker zijn.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is door ons vastgesteld dat de gemeente haar fiscale winstpositie heeft bepaald op basis van de adviezen van externe deskundigen, rekening houdend met deze recente ontwikkelingen. Daarbij heeft de gemeente in 2019 haar aangiftes over 2016 en 2017 ingediend en is de voorlopige fiscale positie voor 2018 bepaald.

Het financiële effect van deze herziene berekeningen en de aangiften die hierop zijn ingediend zijn voordelig voor de gemeente Laarbeek. Vooralsnog is geconcludeerd dat de gemeente geen VPB hoeft af te dragen. De lasten 2016 en 2017 van respectievelijk € 104.000 en € 100.000 zijn derhalve in de jaarrekening 2018 teruggedraaid en de baten hieruit zijn teruggestort in de reserve grondexploitatieisico's. Inmiddels heeft de belastingdienst deze bedragen in 2019 weer teruggestort.

Wij kunnen in het kader van de jaarrekeningcontrole instemmen met de gehanteerde uitgangspunten. Wel benadrukken we dat de Belastingdienst de door de gemeente ingediende aangiftes nog niet heeft goedgekeurd, er is dan ook nog geen zekerheid of de fiscale openingsbalans zoals door de gemeente is opgesteld geaccepteerd wordt door de belastingdienst.

Ten aanzien van de tussentijdse verplichte winstneming hebben we in het kader van de jaarrekeningcontrole de juistheid vastgesteld. We verwijzen ook naar pagina 15 van dit verslag aangaande onze bevindingen daaromtrent. Wellicht ten overvloede melden we u dat het fiscale winstbegrip en de tussentijdse winstneming in het kader van de jaarrekeningverantwoording twee geheel los van elkaar staande begrippen zijn.

Bijlagen

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2018 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2019 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)			
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2018			
SZW G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2017			
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2018			
SZW G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2017			

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage B – Reikwijdte van de controlewerkzaamheden

Opzet en reikwijdte van de controle

Onze controle is gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Niet uitgesloten is dat afwijkingen voorkomen die voor de jaarrekening als geheel niet van belang zijn. Op grond van het Bado stelt de Raad de goedkeuringstolerantie vast, die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. De goedkeuringstolerantie is vastgesteld door het College van Burgemeester en Wethouders en vervolgens op 31-01-2019 ter besluitvorming gebracht van de Raad. Tevens is het normenkader daarbij ingebracht, ten aanzien van toleranties zijn geen wijzigingen aangebracht.

Op grond van de jaarrekening 2018 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 577.000 (1% van de lasten) en voor onzekerheden € 1.731.000 (3% van de lasten). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden. Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen. Het rapporteringsbedrag, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is bepaald op € 43.000.

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$> 1 < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3 < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Ons onderzoek richt zich niet specifiek op het ontdekken van fraude. De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust bij het College. De accountant is niet verantwoordelijk en aansprakelijk voor de preventie van fraude.

Controleopdracht

De opdracht tot controle van de jaarrekening is uitgevoerd conform de met u gemaakte afspraken die zijn vastgelegd in de opdrachtbevestiging. De jaarrekeningcontrole is gericht op het uitbrengen van een onafhankelijk oordeel omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2018 van gemeente Laarbeek. Het is de verantwoordelijkheid van het College van Burgemeester en Wethouders om de jaarrekening op te maken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door de Raad vastgestelde controleprotocol en het controleprotocol Wet normering topinkomens 2018 vallen. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Bijlage C – Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Laarbeek

Baker Tilly heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om zijn onafhankelijkheid en die van zijn medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- voorschriften en procedures omtrent onafhankelijkheid. Deze voorschriften voor professioneel gedrag op het gebied van kwaliteit en onafhankelijkheid zijn opgenomen in de Gedragscode van Baker Tilly. Deze Gedragscode geldt voor iedere medewerker van Baker Tilly en wordt natuurlijk steeds geactualiseerd;
- jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners en medewerkers van Baker Tilly en ondersteunende stafdiensten;
- cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling, of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten;
- intern en extern kwaliteitsonderzoek;
- reviews door externe toetsers die niet bij de opdracht betrokken zijn, ter waarborging van een deugdelijke grondslag/deskundig oordeel;
- rotatie van externe accountants op de opdracht.

Op grond van dit verslag zijn wij van mening dat wij in relatie tot uw organisatie, in overeenstemming met de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en artikel 24a van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), onafhankelijk hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

Bijlage D – Geconstateerde controleverschillen

Ongecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het College en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het College besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het College moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het College om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten ter hoogte van € 123.000 ten aanzien van getrouwheid en € 312.000 ten aanzien van rechtmatigheid en onzekerheden ter hoogte van € 250.000 zijn lager dan de door u vastgestelde controletoelantie van respectievelijk € 577.000 en € 1.731.000. Positieve bedragen hebben een positief effect op het resultaat, een bedrag tussen haakjes heeft een negatief effect op het resultaat. Rechtmatigheidsfouten kunnen niet gesaldeerd worden.

Fouten

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Aanbestedingsrechtmatigheid		114
Begrotingsrechtmatigheid		198
Totaal ongecorrigeerde controleverschillen	0	312
Effect niet gecorrigeerde controleverschillen voorgaande jaarrekening	123	
Totaal	123	312

Onzekerheden

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Prestatielevering Sociaal domein	250	250
Totaal onzekerheden	250	250

Bijlage D – Geconstateerde controleverschillen

Gecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde controleverschillen boven de door ons gehanteerde rapporteringstolerantie van € 43.000.

Fouten

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Tussentijdse winstneming grondexploitaties	693 V	693
Actualisatie voorziening grondexploitaties	233 V	233
Voorziening Attero	135 N	135
Diverse tekstuele en toelichtende correcties		
Totaal gecorrigeerde controleverschillen	791 V	1.061

Bijlage E – Controleaanpak

Controleaanpak en uitvoering

Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In ons controleplan en dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de andere accountants en de ingeschakelde experts.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2018 onderkend:

- schattingen en toelichtingen in de jaarrekening;
- waardering grondexploitaties;
- aanbestedingen;
- WNT-bijlage.

Samenwerking met interne accountantsdienst/andere accountants

Voor de jaarrekening van de gemeente Laarbeek maken wij gebruik van diverse verbonden partijen/gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties. De samenwerking met GR Peelgemeenten ten aanzien van het sociaal domein (Jeugd en WMO), Senzer (Participatie) en BSOB (belastingen) is van significant belang in het kader van de jaarrekeningcontrole. Wij hebben bij de accountant een review uitgevoerd op zijn werkzaamheden.

Inschakeling van externe deskundigen

Wij hebben in het kader van onze controle geen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van externe deskundigen.

Verbonden partijen

Ten aanzien van de verbonden partijen van gemeente Laarbeek hebben wij vastgesteld dat:

- de (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen;
- geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude;
- geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Significante uitdagingen/moeilijkheden tijdens de controle

Er zijn geen significante uitdagingen/moeilijkheden geweest tijdens de controle.

Significante schattingsposten

De belangrijkste schattingsposten binnen de jaarrekening van gemeente Laarbeek betreffen:

- waardering van uw grondexploitatie;
- nauwkeurigheid en volledigheid van de voorzieningen.

Het College van Burgemeester en Wethouders is verantwoordelijk voor het maken van schattingen bij het opmaken van de jaarrekening. Als accountant van de Gemeenteraad beoordelen wij deze door het College gemaakte schattingen. Op basis van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden concluderen wij dat de gemaakte schattingen door het College aanvaardbaar zijn.

Contactgegevens

drs. B. Smeenk RA

Director

b.smeenk@bakertilly.nl

Kantoorgegevens:

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Bijster 39

4817 HZ BREDA

Postbus 3814

4800 DV BREDA

T: 076 – 525 00 00

